

**Azərbaycan Respublikası Elm Və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

Təsdiq edirəm
Tədrisin təşkili və təlim
texnologiyaları üzrə prorektor v.i.e:
 dos. Zaur Məmmədov
"___" _____ 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 050709Torpaqşünaslıq və aqrokimya

Fakültə: Aqrar və mühəndislik

Kafedra: Aqrar elmlər

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: "Ümumi əkinçilik" (Lənkəran Dövlət Universitetinin "Baytarlıq və aqrar fənlər" kafedrasında 2019-cu il tarixli 01 sayılı protokolu ilə təsdiq edilmişdir).

Kodu: İPF-B20

Tədris ili: I (2024-2025)

Semestr: II

Tədris yükü: Cəmi – 60 saat. Auditoriya saati – 14 (10 saat müəhazirə, 4 saat laboratoriya)

Tədris forması: Qiyabi

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 6 kredit.

Auditoriya:

Saat:

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: **m.Ağayev Bahaddin Qasım oğlu.**

Məsləhət günləri və saati: V gün

E-mail ünvanı:lankaranbts@mail.ru

Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəhəri, Füzuli küçəsi 170 a

III. Tövsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas:

1. Hacıyev C.Ə., Hüseynov M.M. - Əkinçilik. Bakı, 2009
2. Məmmədov F.İ. - Kənd təsərrüfatı bitkilərinin yaşayış amilləri və onların əkinçilikdə nizamlanması. 3. Бараев А.И. - Почвозащитное земледелие. М. Колос. 1975
4. Боздырев Г.И. и др - Земледелие. М. Колос. 2000

Əlavə:

5. Кирющин В.И. - Экологические основы земледелие. М. Колос, 1972
6. Məmmədov F.İ. - Aqronomiyanın əsasları. Kirovabad, 1982
7. Məmmədova Q.Ş. - Azərbaycanın torpaq ehtiyatlarından səmərəli istifadənin sosial - iqtisadi və ekoloji əsasları. Bakı, Elm, 20078. İnternet resursları (www.agro.gov.az, www.eco.gov.az və s.)

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən Bitkiçilik fənnin tədrisi vacibdir.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Hazırda əhalinin ərzaq təminatının ödənilməsində problemlərin mövcud olması və onun gələcəkdə daha çox artacağı etimalı nəzərə alındığına görə, aqrar sahənin inkişaf dərəcəsi hər bir ölkənin iqtisadiyyatının və əhalinin yaşayış

səviyyəsinin əsas göstəricisi sayılır və bəzi halda o, ən qabaqcıl cəbhə adlandırılaraq, müdafiyyə sistemi ilə eyni əhəmiyyətli sahə kimi dəyərləndirilərək, dövlət siyasətinə vacib prioriteti hesab edilir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmaz, onun həmin fənn üzrə akademik burcu qalır.

VIII.Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə.Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq meyarları nəzərə alınır.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal-tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

- 91-100 bal- əla (A)
- 81-90 bal-çox yaxşı (B)
- 71-80 bal- yaxşı (C)
- 61-70 bal- kafi (D)
- 51-60 bal –qənaətbəxş (E)
- 51-baldan aşağı- qeyri-kafi (F)

IX. Davranış qaydalarının pozulması:Tələbə Universitetin daxili nizam –intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir göröləcək.

X.Təqvim mövzu planı: Mühazirə 10 saat , laboratoriya 10 saat. Cəmi: 20 saat

Nö	Keçirilən <u>mühazirə</u> mövzuların məzmunu	Saat	Tarix
1	2	3	4
1	Mövzu 1: Əkinçiliyin əsas məsələsi inkişaf tarixi və digər elmlərlə əlaqəsi. Bitkilərin işıq amilinə münasibəti və işıqlanma şəraitinin yaxşılaşdırılması. Bitkilərin qida rejiminin nizamlanması. 1. Əkinçilik əsas istehsal sahəsi kimi.	2	

	2. Əkinçiliyin məqsədi və qarşısında duran vəzifələr. 3. Əkinçiliyin inkişaf tarixi. 4. Əkinçiliyin digər elmlərlə əlaqəsi. 5. Bitkilərin işıq amilinə tələbatının müxtəlifliyi. 6. Əkinçilikdə bitkilərin işığa tələbatının nizamlanması. 7. Bitkilərin istiliyə tələbatının müxtəlifliyi. 8. Bitkilərin istiliyə tələbinin nizamlanmasının fəal və qeyri fəal yolları. 9. Qida maddələrinin bitkilərin həyatında rolu. 10. Bitkilərin qida maddələrinə tələbinin ödənilməsi yolları. 11. Gübrələrin tətbiqi. 12. Qida maddələrinin mənimsənilən formaya salınması. 13. Qida maddələrinin itirilməsinin qarşısının alınması Ədəbiyyat və mənbə: [3, 7, 8]		
2	Mövzu-2. Əkinçiliyin intensivləşdirilməsi Plan: 1. İstehsalın artırılmasında intensivləşmənin rolu. 2. Mexanikləşdirmə əkinçiliyin intensivləşdirilmə amili kimi. 3. Meliorasiya əkinçiliyin intensivləşdirilmə amili kimi. 4. Əkinçiliyin intensivləşdirilməsində kimyalaşmanın tətbiqi. 5. İntensiv əkinçilikdə yeni bitki sortlarından istifadə. Ədəbiyyat və mənbə: [2, 6, 7]	2	
3	Mövzu 3: Torpağın becərilməsinin elmi əsasları və qarşısında duran vəzifələr. Torpağın əsas becərilməsinin qaydaları və üsulları Plan: 1. Torpağın becərilməsinin elmi əsaslarının və qaydalarının inkişafı 2. Torpağın becərilməsinin qarşısında duran vəzifələr 3. Aqroekoloji şəraitə görə torpaq becərmənin xüsusiyyətləri 4. Torpağın çevrilməsi 5. Torpağın xırdalanması, yumşaldılması, hamarlanması və kipləşdirilməsi 6. Torpaq səthində mikrorelyefin yaradılması 7. Torpağın əsas becərilməsinin qaydaları 8. Torpağın əsas becərilməsinin üsulları 9. Şumun aparılma texnologiyası 10. Torpağın laydırırsız kotanla becərilməsi 11. Torpağın yastıqəsen alətlərlə becərilməsi Ədəbiyyat və mənbə: [1, 2, 6, 8]	2	

4.	Mövzu 4. Alaqlar bitkiləri onların vurduğu zərər və əsas bioloji xüsusiyyətlər. Alaqlar bitkilərinə qarşı mübarizə tədbirləri. Plan: 1. Alaqlar haqqında ümumi anlayış 2. Alaqlar bitkilərinin kənd təsərrüfatında vurduğu zərər 3. Alaqların mədəni bitkilərdən fərqləndirici əsas bioloji xüsusiyyətləri 4. Karantin tədbirləri 5. Qabaqlayıcı tədbirlər 6. Kövşənliyin üzünməsi 7. Dəri şumun aparılması 8. Nəmləndirici suvarmalar (arat) 9. Torpağın səpinqabağı becərilməsi 10. Vegetasiya becərmələri Ədəbiyyat və mənbə: [2, 6, 8].	2	
5.	Mövzu 5: Bitkilərin növbələşdirilməsinin elmi əsasları, monokultura, təkrar və fasiləsiz əkinlər. Növbəli əkinlərin intensivləşdirilməsində aralıq bitkilərdən istifadə. Növbəli əkində sələf kimi istifadə edilən heriklərin və tarla bitkilərinin xüsusiyyətləri. Plan: 1. Növbəli əkin anlayışı və onun əhəmiyyəti 2. Növbəli əkinlərin öyrənilməsinin nəzəri əsasları 3. Monokultura, təkrar və fasiləsiz əkinlər 4. Növbəli əkinlərin tipləri və növləri. 5. Növbəli əkinlərin intensivləşdirilmə amilləri 6. Aralıq bitkilərin növləri və seçilməsi 7. Aralıq bitkilərin becərilmə aqrotexnikası 8. Aralıq bitkilərin torpaq mübitliyinə və sonrakı bitkinin məhsuldarlığına təsiri 9. Növbəli əkində istifadə edilən heriklərin növləri 10. Heriklərin aqrotexniki əhəmiyyəti 11. Torpaq münbitliyinin artırılmasında müxtəlif bitki qruplarının rolu 12. Növbəli əkinlərdə istifadə edilən əsas və sələf bitkiləri Ədəbiyyat və mənbə: [2, 6, 8].	2	
	Cəmi:	10	saat

Laboratoriya məşğələsi

s/s	Məşğələlərin mövzuları	saat	Tarix
1	Əkinçilik əsas istehsal sahəsi kimi.	2	
2	Növbəli əkin anlayışı və onun əhəmiyyəti	2	
	Cəmi:	4	

XI.Fənn üzrə tələblər,

Ümumi Əkinçilik” fənnini mənimsəməklə, əkinçiliyin əhəmiyyəti, tarixi, inkişafı və əkinçilik sistemlərinin zonal xüsusiyyəti, o cümlədən ibtidai və ekstensiv əkinçilik sistemləri, habelə müasir və intensiv əkinçilik sistemləri üzrə nəzəri və praktik əsasları müəyyənləşdirmək asanlaşır.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri.

FTN 1. Əkinçiliyin elmi əsaslarını (əkinçiliyin tarixi, qanunları, torpaqda su, hvs, istilik rejimləri) bilməli, Dünyada və Azərbaycanda ekoloji kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı haqqında məlumatlı olmalı.

FTN 2. Alaq bitkilərini tanımalı və onlarla mübarizə üsullarını işləyib hazırlamalı.

FTN 3. Əkinçilikdə növbəli əkinlər, növbəli əkinlərin elmi əsasları, təsnifatı, aralıq bitkiləri, növbəli əkinlərin mənimsənilməsi və qurulmasını bilməli.

FTN 4. Torpaq becərmələrinin elmi əsasları, vəzifələri, üsul və qaydalarını bilməli. Payızlıq və yazlıq bitkiləri altında torpağın becərilməsi və səpinə hazırlanmasını bilməli.

FTN 5. Eroziyaya qarşı torpaqbecərmələri tətbiq etməyi, torpaq mühafizəli növbəli əkinləri işləyib hazırlamalı.

FTN 6. Təsərrüfata uyğun əkinçilik sistemərini qurmağı bacarmalı.

X III.Tələbələrə fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV.Kollokvium sualları.

I . Kollokvium sualları.

1. Əkinçilik əsas istehsal sahəsi kimi.
2. Əkinçiliyin məqsədi və qarşısında duran vəzifələr.
3. Əkinçiliyin inkişaf tarixi.
4. Əkinçiliyin digər elmlərlə əlaqəsi.
5. Bitkilərin işıq amilinə tələbatının müxtəlifliyi.
6. Əkinçilikdə bitkilərin işığa tələbatının nizamlanması.
7. Bitkilərin istiliyə tələbatının müxtəlifliyi.
8. Bitkilərin istiliyə tələbinin nizamlanmasının fəal və qeyri fəal yolları.
9. Qida maddələrinin bitkilərin həyatında rolu.
- 10.Bitkilərin qida maddələrinə tələbinin ödənilməsi yolları.

X V.İmtahan sualları:

1. Əkinçilik əsas istehsal sahəsi kimi.
2. Əkinçiliyin məqsədi və qarşısında duran vəzifələr.
3. Əkinçiliyin inkişaf tarixi.

4. Əkinçiliyin digər elmlərlə əlaqəsi.
5. Bitkilərin işıq amilinə tələbatının müxtəlifliyi.
6. Əkinçilikdə bitkilərin işığa tələbatının nizamlanması.
7. Bitkilərin istiliyə tələbatının müxtəlifliyi.
8. Bitkilərin istiliyə tələbinin nizamlanmasının fəal və qeyri fəal yolları.
9. Qida maddələrinin bitkilərin həyatında rolu.
10. Bitkilərin qida maddələrinə tələbinin ödənilməsi yolları.
11. Gübrələrin tətbiqi.
12. Qida maddələrinin mənimsənilən formaya salınması.
13. Qida maddələrinin itirilməsinin qarşısının alınması
14. İstehsalın artırılmasında intensivləşmənin rolu.
15. Mexanikləşdirmə əkinçiliyin intensivləşdirilmə amili kimi.
16. Meliorasiya əkinçiliyin intensivləşdirilmə amili kimi.
17. Əkinçiliyin intensivləşdirilməsində kimyalaşmanın tətbiqi.
18. Intensiv əkinçilikdə yeni bitki sortlarından istifadə
19. Torpağın becərilməsinin elmi əsaslarının və qaydalarının inkişafı
20. Torpağın becərilməsinin qarşısında duran vəzifələr
21. Aqroekoloji şəraitə görə torpaq becərmənin xüsusiyyətləri
22. Torpağın çevrilməsi
23. Torpağın xırdalanması, yumşaldılması, hamarlanması və kipləşdirilməsi
24. Torpaq səthində mikrorelyefin yaradılması
25. Torpağın əsas becərilməsinin qaydaları
26. Torpağın əsas becərilməsinin üsulları
27. Şumun aparılma texnologiyası
28. Torpağın laydırıq kotanla becərilməsi
29. Torpağın yastıqəsen alətlərlə becərilməsi
30. Alaqlar haqqında ümumi anlayış
31. Alaq bitkilərinin kənd təsərrüfatında vurduğu zərər
32. Alaqların mədəni bitkilərdən fərqləndirici əsas bioloji xüsusiyyətləri
33. Alaqlara qarşı karantin tədbirləri
34. Qabaqlayıcı tədbirlər
35. Kövsənliyin üzlənməsi
36. Dərin şumun aparılması
37. Nəmləndirici suvarmalar (arat)
38. Torpağın səpinqabağı becərilməsi
39. Vegetasiya becərmələri
40. Növbəli əkin anlayışı və onun əhəmiyyəti

“Ümumi əkinçilik” fənninin sillabusu 050709Torpaqşünaslıq və aqrokimya ixtisası üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir.Sillabus “Aqrar elmləri ” kafedrasında müzakirə edilərək, təsdiq edilmişdir (27 dekabr 2024-cü il, protokol № 04).

Fənn müəllimi: m. B.Q.Ağayev

Kafedra müdiri: dos.I.C.Kərimov